

Käsiteltävä tässä kokouksessa

§ 187

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi

HEL 2021-001291 T 00 01 06

VN/2287/2020

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi seuraavan lausunnon:

Yleiset kommentit

Suomen edellinen ja ensimmäinen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma eli apoli valmistui vuonna 1998. Nyt esitetty päivitys "Kohti kestävästä arkkitehtuurista" on tarpeellinen ja sen tavoitteet ovat hyvät ja kunnianhimoiset. Nykyaikaisella arkkitehtuurilla on vaikutusta kaupungin toimivuuteen ja houkuttelevuuteen mutta ohjelmaehdotus luotaa arkkitehtuurin merkitystä myös laajemmin, lähtien liikkeelle yhteiskunnallisen murroksen kuvauksesta ja arkkitehtuurin roolista siinä. Murroksen haasteisiin vastataan arkkitehtuurilla viiden eri teeman kautta, ja arkkitehtuurin klassiset päämäärät kestävyys, käyttökelpoisuus ja kauneus on tavoiteasetannassa hienosti sidottu nykypäivään mm. ympäristön ja sosiaalisen kulttuurin kestävyuden, joustavuuden ja hyvinvointivaikutusten näkökulmilla.

Ohjelmaehdotus sisältää myös kiinnostavan, läpi työn kulkevan käsiteparin "rakentamisen jalanjälki" ja "arkkitehtuurin kädenjälki". Edellisellä viitataan rakennetun ympäristön aiheuttamiin kasvihuonepäästöihin sekä muihin rakentamisesta aiheutuviin ympäristölle vahingollisiin vaikutuksiin. Apoli esittääkin arkkitehtuurin keskeisenä osana ilmastohaasteiden ratkaisua. Arkkitehtuurin kädenjäljellä taas viitataan arvoihin ja merkityksiin, joita arkkitehtuurilla on osana ihmisten arkea ja kulttuuria.

Haasteena voidaan kuitenkin pitää sitä, että työn alussa on jätetty analysoimatta suomalaisen nykyarkkitehtuurin vahvuudet ja heikkoudet. Näin ollen työssä listatut tavoitteet eivät perustu tilannekatsaukseen, eivät tunnista nykypäivän ongelmia ja siten toimenpiteetkään eivät kaikilta osin ole niitä, jotka uudistaisivat arkkitehtuuriamme työn tavoitteissa mainittuun, haluttuun suuntaan. Tältä osin lopputulosta olisi todennäköisesti parantanut, jos työryhmään olisi otettu laajemmin mukaan myös rakennusalan muita tekijöitä, kuten rakennusliikkeitä ja kiinteistöinvestoreja.

Ilmastoratkaisujen kohdalla ehdotettuja toimia pitää pystyä toteuttamaan laajalla mittakaavalla, jotta ne ovat vaikuttavia. Tavoitela 2035-luku kaipaakin täsmennystä siitä, että käytännössä hiilineutraalia Suomea ja kaupunkeja suunnitellaan juuri nyt. Suunnittelun pitkä aikajänne on kaupunkisuunnittelua tekeville tuttua, mutta silti asiaa ei ole ilmastotavoitenäkökulmasta aina sisäistetty. Toimia tarvitaan viimeistään nyt -tällaiseen herättelyyn apoli voi toimia vaikuttavana työkaluna.

Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus

Viimeisen parin vuoden aikana on menty hyvin eteenpäin siinä, että arkkitehtuuri, rakentaminen ja kaupunkisuunnittelu nähdään osana ilmastohaasteiden ratkaisua. Tavoitteita on osattu asettaa oikein. On erittäin hyvä, että myös apoli tunnistaa vahvasti ratkaisujen löytämisen ilmastokriisiin keskeiseksi arkkitehtuuripolitiikan ja laajemmin rakennetun ympäristön kysymykseksi. Tärkeimmät huomiot liittyvätkin tekemisen vaikuttavuuteen.

Konseptien rakentamisessa on tärkeää selvien raja-arvojen määrittäminen, jotta apolin toteuttaminen johtaa osaltaan ilmastotavoitteiden toteutumiseen. Mikä esimerkiksi on riittävän alhainen energian kulutusta kuvaava E-luku, jotta voidaan saavuttaa konseptin mukainen malli? Jos tätä ei määritetä tarkemmin, ilmeisenä riskinä on apolin toteuttaminen siten, että mainittuja osatavoitteita, kuten kiertotalousratkaisuja, vesien käsittelyä ym., sisällytetään tehtäviin suunnitelmiin ja tekemiseen, mutta kokonaistavoitteiden näkökulmasta riittämättömällä painoarvolla.

Ohjelmaluonnoksessa esitetty ilmastotavoitteellisen korttelimallin luominen on kannatettava ajatus. Yhteisen mallin luominen on kuitenkin haastavaa erityisesti sijainnista ja suunnittelualueesta riippuvista, hyvin vaihtelevista reunaehdoista johtuen. Iso kysymys on myös, miten korttelimalli suhtautuu olemassa olevan kaupunkirakenteen täydentämiseen, jota yhä isompi osa kaikesta rakentamisesta on. Korttelimallin käsite kaippaa siis täsmennystä, muuten se jää liian yleiselle tasolle toteutuakseen.

Lisäksi ohjelman toimenpide-ehdotusten vaikuttavuutta lisäisi ja ehdotusten seuranta konkretisoisi, jos ohjelmassa tarkennettaisiin ja selkeytettäisiin se, mitkä toimenpiteistä kohdistuvat erityisesti korjaus- ja mitkä uudisrakentamiseen. Toimenpiteiden toteuttamisessa Helsingin kaupungin museo on alueellisena vastuumuseona halukas osaltaan edistämään rakennussuunnittelun ekologista kestävyyttä, erityisesti perinteisten rakentamismenetelmien ja paikallisten rakennusmateriaalien hyödyntämisessä sekä niiden kehittämisessä nykyisiin ekologisen rakentamisen tarpeisiin.

Yhdenvertaisuus ja osallisuus

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566

Apolin tavoitteena on, että hyvän suunnittelun ja korkealaatuisen arkkitehtuurin merkitys yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edellytyksinä säistetään osana hallintoa ja politiikkaa. Arkkitehtuuri on osa tärkeää keinovalikkoa inhimillisesti arvokkaan elämän luomisessa. Luku myös huomioi ajankohtaiset vaateet monipaikkaisen elämäntavan mahdollistamisesta. Visiona on, että osallisuuden lisääminen ja eriarvoisuuden estäminen otetaan alueiden suunnittelun lähtökohdaksi. Toimenpiteinä ehdotetaan kaavoitus- ja suunnitteluprosessiin osallistumista esimerkiksi digitaalisuutta ja paikkatietoa hyödyntävillä vuorovaikutusvälineillä sekä vahvistamalla prosessien monikielisyyttä. Tavoite on kannatettava. Myös pandemiavuosi on osoittanut tarpeen yhä kasvavalle määrälle toisiaan tukevia tapoja eri käyttäjäryhmien osallistua oman asuinpaikkansa kehittämiseen. Tällöin huomiota tulee kiinnittää myös siihen, miten osallistetaan ne asukkaat ja ryhmät, joilla ei ole kykyä tai mahdollisuutta digitaalisten välineiden laajaan hyödyntämiseen.

Digitaalisten välineiden rinnalla korostuvat myös eri puolilla maailmaa yleistyvät laaja-alaisen yhteissuunnittelun menetelmät, kuten placemaking, tai työkalut yhdenvertaisuuden edistämiseksi osana kaupunkisuunnittelua. Myös nämä olisi hyvä apolissa huomioida. Kasvavan osallisuuden metodivalikon rinnalla kulkee myös kasvava tarve kehittää erilaisia yhteisiä tiloja niin julkisessa rakennuskannassa kuin kaupunkitilassa. Osallisuudessa onkin monta tasoa: ylätasolla osallisuus on kaiken kaavoituksen perusta; toisaalta uusia osallisuuden menetelmiä ja toimintatapoja tulee innovoida käyttäjille konkreettisissa kokonaisuuksissa ja pilotteissa. Näiden tärkeiden välineiden ja konseptien kehittyminen ja laaja-alainen hyödyntäminen edellyttää taloudellista tukea, vaikuttavia pilotteja sekä yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Kriittisenä huomiona ohjelmaluonnosta kohtaan voidaan esittää, ettei siinä ole analysoitu tarkemmin sitä, mikä nykyisissä osallistumis- ja suunnittelukäytännöissä johtaa yhä useammin rakennus- ja kehittämishankkeiden valituskierteisiin ja tyytymättömyyteen nykyarkkitehtuurin estetiikkaan.

Apoli esittää toimenpiteitä arkkitehtuurista osana alueiden kehittämistä, asuntorakentamisen laadun vahvistamista ja rakennetun ympäristön hyvinvointi- ja terveysvaikutusten lisäämistä. Toimenpiteiden tarkentuessa on huomioitava, että asumisen laatu on kokonaisuus, johon kaikki nämä tekijät yhdessä vaikuttavat, mukaan lukien osallisuuden kokemukset. Kuntien ja kaupunkien rooli kokonaisuudessa on suuri. Apoli ehdottaakin tukea paikallisten apolien laatimiseen. Kun opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö sopivat Suomen ohjelman jatkovalmistelusta ja lopullisen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman seurannasta, olisi osana kokonaisuutta hyvä edistää valtion ja kuntien sään-

nöllistä arkkitehtuuripoliittista vuoropuhelua. Helsinki on tähän osaltaan valmis, sillä kaupungin oman apoli-ohjelman laadinta on loppusuoralla.

Talous ja kansainvälisyys

Apolin III luku pureutuu useisiin eri teemoihin suunnittelumetodeista arkkitehtuurivienttiin ja matkailuun. Läpi linjan kulkee ajatus rakennetun ympäristön merkityksestä yhtenä taloutemme tärkeänä perustana. Samalla visioidaan arkkitehtien osaamisen laaja-alaisesta hyödyntämisestä osana kestäväen tulevaisuuden innovoimista. Ehdotetut toimenpiteet keskittyvät pääsääntöisesti suunnittelumetodeihin.

Hankinta- ja tilaajaosaamisen kehittäminen ja vahvistaminen nähdään tärkeänä tavoitteena kestäväen arkkitehtuurin synnyssä. Toimenpiteinä ehdotetaan osaamisen vahvistamista ja uusien ratkaisujen kehittämistä samoin kuin monipuolista arkkitehtuurikilpailujen hyödyntämistä. Hankintaosaamisen kehittämiseen panostetaan myös kaupunki- ja kuntatasoilla – esimerkiksi Helsingissä aloitti kaupunkiympäristön toimialalla vuoden 2021 alusta uusi hankintayksikkö ja suunnittelu- ja toteutuskilpailut ovat Helsingissä jo pitkä perinne. Valtakunnalliset pilotit ja osaamisen kehittämisen tuki ovat erittäin tärkeitä tiellä kohti kestäväen arkkitehtuurin vahvistamista.

Samoin digitaalisuuden mahdollisuuksien laaja kehittäminen niin tuotavuuden kuin osallisuuden näkökulmista on kannatettavaa. Datan hyödyntämisen keskeisyyttä tässä voisi apolissa korostaa entisestään.

Arkkitehtuurin mahdollisuudet matkailun vetovoimatekijänä sekä samalla matkailun kestävyuden kehittämisessä on apolissa identifioitu hyvin. Myös matkailualueiden suunnitteluun ja matkailurakentamiseen toivotaan entistä vahvempaa arkkitehtuurin kädenjäljen hyödyntämistä. Matkailun ja arkkitehtuurin kiinteä yhteys näkyy myös kulttuuriperinnön vaalimisessa, jonka avulla Suomen vetovoimaa arkkitehtuurimatkailumaana kehitetään ja siinä alueelliset vastuumuseot voivat olla osaltaan mukana asiantuntijatoimijoina.

Tavoitteet ovat yhteisiä valtakunnallisella ja paikallisella tasolla. Työ edellyttää laajaa yhteistyötä, tukitoimia ja innovatiivisia ratkaisuja niin tuotekehityksen ja markkinoinnin kuin arkkitehtuuria koskevan tiedon saatavuuden kehittämisessä. Arkkitehtuuri ja muotoilu ovat molemmat niitä asioita, joista Suomi tunnetaan. Suunnitteilla oleva uusi arkkitehtuuri- ja designmuseo Helsinkiin tulee entisestään vahvistamaan tapoja eri käyttäjäryhmien löytää arkkitehtuurin äärelle.

Kritiikkinä apolin talous- ja kansainvälisyyslukua kohtaan voidaan esittää, että vaikka luvussa todetaan, että kansallisvarallisuudestamme jopa 45 prosenttia on kiinni rakennuksissa, valitettavasti tätä näkökulmaa

ei työssä syvällisemmin käsitellä. Helsingissä, jossa on pysyvänä ilmiönä pula kohtuuhintaisista asunnoista, osaavalla arkkitehtuurilla olisi suuret mahdollisuudet vaikuttaa ratkaisuihin, joilla pystytään rakentamaan kauniita, kestäviä ja kustannuskilpailukykyisiä asuntoja, mutta apoli-ohjelma ei lainkaan tarkastele tätä arkkitehtuurin kenties merkittäväntä taloudellista näkökulmaa.

Merkitys ja identiteetti

Luku IV luotaa arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön roolia kansallisen identiteettimme ja hyvinvointimme rakentajana, sekä peräänkuuluttaa arkkitehtuurin arvostuksen lisäämistä niin kulttuuriympäristöjen vaalimisen, julkisen keskustelun kuin tapahtumien ja näyttelyiden kautta. Myös taide nähdään tärkeänä osana rakennushankkeita ja asuinalueiden suunnittelua. Helsingissä on hiljattain käynnistynyt kaupunginmuuseon vetämänä kulttuuriympäristöohjelman laatiminen. Myös nk. taideprosenttiperiaatteen käyttöön liittyviä linjauksia ollaan päivittämässä vastaamaan niin uudistuotannon kuin korjaus- ja täydennysrakentamisen tarpeisiin.

Uutena avauksena apoli esittää kaupunkisuunnittelun ja arkkitehtuurin kirjoittajakoulun perustamista toimittajille. Ajatus on kannatettava. Kirjoittajakoulusta hyötyisivät kuitenkin myös itse suunnittelijat – osa arkkitehtuurin arvostuksen lisäämistä on eri toimijoiden ymmärryksen kasvattaminen, kuten toisessa toimenpiteessä todetaankin, ja suunnittelijat itse ovat avainroolissa tässä vuoropuhelussa. Samoin panostukset arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatukseen yhteistyössä kaupunkien ja kuntien kanssa korostuvat keskeisinä toimenpiteinä arkkitehtuurin vahvistamisessa osana kulttuurista identiteettiämme. Alueellisilla vastuuseoilla puolestaan olisi annettavaa toimenpiteissä, joissa kehitetään mallia tai ohjetta talo-, kortteli- ja kyläkirjalle.

Suomalaisen arkkitehtuurin näyttely- ja tapahtumakulttuurin vahvistaminen saa suunnitteilla olevasta uudesta arkkitehtuuri- ja designmuuseosta keskeisen alustan ja yhteistyökumppanin. Myös keskeisiin kansainvälisiin esittäytymisiin niin tapahtumissa kuin mediassa tulee panostaa pitkäjänteisesti. Näitä esiintymisiä tukee laaja-alainen ja säännölliseen tiedonvaihtoon perustuva yhteistyö eri kansainvälistämistöimijöiden ja tapahtumien kesken, ml. kaupungit ja kunnat.

Ohjelmassa todetaan, että modernin rakennuskannan suojelun arvostusta tulisi vahvistaa ja lisätä ennakoivaa rakennussuojelua. Tämä päämäärä asetetaan kuitenkin täysin irrallisena, eikä se ota huomioon muita rakennuskannalle asetettavia tavoitteita, kuten käyttötarkoitus, taloudellinen kestävyys, käytettävyys, energiatalous tai käyttäjien toiveet. Ellei suojelussa oteta huomioon muitakin rakennukselle asetetta-

via tavoitteita, se voi johtaa nk. ylisuojeluun, jolloin rakennuksille ei löydy uutta ja taloudellisesti kannattavaa käyttöä ja niin rakennustaiteellisesti ja historiallisesti arvokkaat rakennukset jäävät tyhjilleen ja rapistumaan. Haasteena onkin eri tavoitteiden taitava yhteensovittaminen.

Ohjelmassa on mainittu myös valtion kiinteistöomaisuuden historiatieteisen hoidon näkökulma ja se tulisi laajentaa myös kuntien ja kaupunkien julkisen rakentamisen strategioihin, samoin tulisi huomioida kulttuurihistoriallinen näkökulma osana ihmisten suhdetta omaan menneisyyteensä.

Koulutus ja tutkimus

Luku V pureutuu arkkitehtikoulutukseen ja -tutkimukseen sekä arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatukseen. Näistä jälkimmäiseen liittyvät ehdotukset näkyvät jo nyt monen kaupungin ja kunnan toiminnassa. Arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatus lisää oppilaiden ympäristönlukutaitoa, arvostusta omiin lähialueisiinsa ja motivaatiota vaikuttaa oman asuinalueensa tulevaisuuteen. Vaikutukset ovat kuitenkin tätäkin laajemmat, mitä soisi korostettavan apolissakin. Arkkitehtuuri- ja muotoiluoppiminen tarjoavat työkaluja luovaan ongelmanratkaisuun sekä vahvistavat vuorovaikutustaitoja ja kykyä empatiaan. Näin ne voidaankin mieltää yleisiksi tulevaisuustaidoiksi.

Apolin visiossa arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatus kattaa koko oppimispolun ollen samalla yksi koulutusjärjestelmämme vahvuuksista. Arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatuksella tunnistetaan olevan myös hyvää vientipotentiaalia. Apolissa esitetyt arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatuksen toimenpiteet ovatkin erittäin kannatettavia mutta ne vaativat myös resursointia. Selkeitä osa-alueita ovat opetushenkilöstön täydennyskoulutus sekä paikalliset kehityshankkeet.

Helsingin kaupunki on jo pitkään tehnyt työtä arkkitehtuuri- ja muotoiluoppimisen parissa hyvin tuloksin niin useissa kehityshankkeissa kuin asiaan perehtyneissä pilottikouluissa. Samoin kuin apolin tavoitteissa Helsinki on identifioinut opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen tärkeäksi tulevaisuuden kehitysalueeksi. Tämä pitää sisällään niin uusien oppimateriaalien työstön kuin tiedon lisäämisen siitä, miten arkkitehtuuri- ja muotoiluoppimisen näkökulmat voivat palvella kaikkea opetusta. Tulevaisuuden kehitysalueina voivat olla myös uudet pedagogiset materiaalit itse oppimisympäristöjen ja ympäröivän kaupunkitilan entistä monipuolisemmasta hyödyntämisestä.

Täydentävänä ehdotuksena apolin koulutus ja tutkimus -luvulle olisi, että siinä käsiteltäisiin myös sitä, miten arkkitehtikunnan omaa osaamista kehitetään ottamaan huomioon mm. taloudellinen rakentaminen ja käyttäjänäkökulmat. Toinen, varsin eri suunnasta asiaa lähestyvä täy-

dennysehdotus on, että arkkitehtuurin sisältöjen ja arvojen ymmärtämiseksi tarvitaan myös arkkitehtuurin itseisarvoisempaa tutkimusta, mikä vuoksi arkkitehtuurikoulutuksen rinnalle tulisi nostaa myös sen tutkimus. Samalla korjausrakentamisen koulutuksen erityistä roolia tulisi selkeyttää toimenpiteissä ja konkreettisenä tavoitteena esitetään harkittavaksi rakennuskonservaattorin koulutusohjelman käynnistämistä uudelleen.

Käsittely

Vastaehdotus:

Mai Kivelä: Lisätään kohtaan yleiset kommentit:

Ilmastoratkaisujen kohdalla ehdotettuja toimia pitää pystyä toteuttamaan laajalla mittakaavalla, jotta ne ovat vaikuttavia. Tavoitela 2035-luku kaipaakin täsmennystä siitä, että käytännössä hiilineutraalia Suomea ja kaupunkeja suunnitellaan juuri nyt. Suunnittelun pitkä aikajänne on kaupunkisuunnittelua tekeville tuttua, mutta silti asiaa ei ole ilmasto-tavoitenäkökulmasta aina sisäistetty. Toimia tarvitaan viimeistään nyt -tällaiseen herättelyyn apoli voi toimia vaikuttavana työkaluna.

Kannattaja: Anni Sinnemäki

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Mai Kivelän vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

Jaa-äännet: 2

Otto Meri, Wille Rydman

Ei-äännet: 13

Mai Kivelä, Pia Pakarinen, Mika Raatikainen, Marcus Rantala, Nasima Razmyar, Suldaan Said Ahmed, Daniel Sazonov, Tomi Sevander, Anni Sinnemäki, Reetta Vanhanen, Jan Vapaavuori, Sanna Vesikansa, Ozan Yanar

Kaupunginhallitus hyväksyi Mai Kivelän vastaehdotuksen mukaisesti muutetun ehdotuksen äänin 2 - 13.

Vastaehdotus:

Mai Kivelä: Poistetaan kohdasta yleiset kommentit, kappaleesta kolme: "Tältä osin lopputulosta olisi todennäköisesti parantanut, jos työryhmään olisi otettu laajemmin mukaan myös rakennusalan muita tekijöitä, kuten rakennusliikkeitä ja kiinteistöinvestoreja."

Kannattaja: Suldaan Said Ahmed

15.03.2021

Asia/11

2 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

EI-ehdotus: Mai Kivelän vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

Jaa-äännet: 13

Otto Meri, Pia Pakarinen, Mika Raatikainen, Marcus Rantala, Nasima Razmyar, Wille Rydman, Daniel Sazonov, Tomi Sevander, Anni Sinnemäki, Reetta Vanhanen, Jan Vapaavuori, Sanna Vesikansa, Ozan Yanar

Ei-äännet: 2

Mai Kivelä, Suldaan Said Ahmed

Kaupunginhallitus hyväksyi esittelijän ehdotuksen äänin 13 - 2.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Tanja Sippola-Alho, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36154
tanja.sippola-alho(a)hel.fi
Hanna Harris, designjohtaja, puhelin: 310 27932
hanna.harris(a)hel.fi
Outi Sääntti, Aluerakentamispäällikkö, puhelin: 310 25976
outi.santti(a)hel.fi
Juha Vuorinen, tutkija, puhelin: 310 36940

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 29.1.2021
- 2 Lausuntopyyntö 29.1.2021, liite, ehdotus uudeksi ohjelmaksi
- 3 Kaupunkiympäristön toimialan lausunto uudesta arkkitehtuuripoliittisesta ohjelmasta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Lausunnon pyytäjä
Ympäristöministeriö

Otteen liitteet

Esitysteksti
Esitysteksti

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi seuraavan lausunnon:

Yleiset kommentit

Postiosoite
PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite
Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin
+358 9 310 1641
Faksi
+358 9 655 783

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

Suomen edellinen ja ensimmäinen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma eli apoli valmistui vuonna 1998. Nyt esitetty päivitys "Kohti kestäväää arkkitehtuuria" on tarpeellinen ja sen tavoitteet ovat hyvät ja kunnianhimoiset. Nykyaikaisella arkkitehtuurilla on vaikutusta kaupungin toimivuuteen ja houkuttelevuuteen mutta ohjelmaehdotus luotaa arkkitehtuurin merkitystä myös laajemmin, lähtien liikkeelle yhteiskunnallisen murroksen kuvauksesta ja arkkitehtuurin roolista siinä. Murroksen haasteisiin vastataan arkkitehtuurilla viiden eri teeman kautta, ja arkkitehtuurin klassiset päämäärät kestävyys, käyttökelpoisuus ja kauneus on tavoiteasetannassa hienosti sidottu nykypäivään mm. ympäristön ja sosiaalisen kulttuurin kestävyuden, joustavuuden ja hyvinvointivaikutusten näkökulmilla.

Ohjelmaehdotus sisältää myös kiinnostavan, läpi työn kulkevan käsiteparin "rakentamisen jalanjälki" ja "arkkitehtuurin kädenjälki". Edellisellä viitataan rakennetun ympäristön aiheuttamiin kasvihuonepäästöihin sekä muihin rakentamisesta aiheutuviin ympäristölle vahingollisiin vaikutuksiin. Apoli esittääkin arkkitehtuurin keskeisenä osana ilmastohaasteiden ratkaisua. Arkkitehtuurin kädenjäljellä taas viitataan arvoihin ja merkityksiin, joita arkkitehtuurilla on osana ihmisten arkea ja kulttuuria.

Haasteena voidaan kuitenkin pitää sitä, että työn alussa on jätetty analysoimatta suomalaisen nykyarkkitehtuurin vahvuudet ja heikkoudet. Näin ollen työssä listatut tavoitteet eivät perustu tilannekatsaukseen, eivät tunnista nykypäivän ongelmia ja siten toimenpiteetkään eivät kaikilta osin ole niitä, jotka uudistaisivat arkkitehtuuriamme työn tavoitteissa mainittuun, haluttuun suuntaan. Tältä osin lopputulosta olisi todennäköisesti parantanut, jos työryhmään olisi otettu laajemmin mukaan myös rakennusalan muita tekijöitä, kuten rakennusliikkeitä ja kiinteistöinvestoreja.

Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus

Viimeisen parin vuoden aikana on menty hyvin eteenpäin siinä, että arkkitehtuuri, rakentaminen ja kaupunkisuunnittelu nähdään osana ilmastohaasteiden ratkaisua. Tavoitteita on osattu asettaa oikein. On erittäin hyvä, että myös apoli tunnistaa vahvasti ratkaisujen löytämisen ilmastokriisiin keskeiseksi arkkitehtuuripoliitiikan ja laajemmin rakennetun ympäristön kysymykseksi. Tärkeimmät huomiot liittyvätkin tekemisen vaikuttavuuteen.

Konseptien rakentamisessa on tärkeää selvien raja-arvojen määrittäminen, jotta apolin toteuttaminen johtaa osaltaan ilmastotavoitteiden toteutumiseen. Mikä esimerkiksi on riittävän alhainen energian kulutusta kuvaava E-luku, jotta voidaan saavuttaa konseptin mukainen malli? Jos tätä ei määritetä tarkemmin, ilmeisenä riskinä on apolin toteuttaminen

siten, että mainittuja osatavoitteita, kuten kiertotalousratkaisuja, vesien käsittelyä ym., sisällytetään tehtäviin suunnitelmiin ja tekemiseen, mutta kokonaistavoitteiden näkökulmasta riittämättömällä painoarvolla.

Ohjelmaluonnoksessa esitetty ilmastotavoitteellisen korttelimallin luominen on kannatettava ajatus. Yhteisen mallin luominen on kuitenkin haastavaa erityisesti sijainnista ja suunnittelualueesta riippuvista, hyvin vaihtelevista reunaehdoista johtuen. Iso kysymys on myös, miten korttelimalli suhtautuu olemassa olevan kaupunkirakenteen täydentämiseen, jota yhä isompi osa kaikesta rakentamisesta on. Korttelimallin käsite kaipaa siis täsmennystä, muuten se jää liian yleiselle tasolle toteutuakseen.

Lisäksi ohjelman toimenpide-ehdotusten vaikuttavuutta lisäisi ja ehdotusten seuranta konkretisoisi, jos ohjelmassa tarkennettaisiin ja selkeytettäisiin se, mitkä toimenpiteistä kohdistuvat erityisesti korjaus- ja mitkä uudisrakentamiseen. Toimenpiteiden toteuttamisessa Helsingin kaupungin museo on alueellisena vastuumuseona halukas osaltaan edistämään rakennussuunnittelun ekologista kestävyyttä, erityisesti perinteisten rakentamismenetelmien ja paikallisten rakennusmateriaalien hyödyntämisessä sekä niiden kehittämisessä nykyisiin ekologisen rakentamisen tarpeisiin.

Yhdenvertaisuus ja osallisuus

Apolin tavoitteena on, että hyvän suunnittelun ja korkealaatuisen arkkitehtuurin merkitys yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edellytyksinä säilytetään osana hallintoa ja politiikkaa. Arkkitehtuuri on osa tärkeää keinovalikkoa inhimillisesti arvokkaan elämän luomisessa. Luku myös huomioi ajankohtaiset vaateet monipaikkaisen elämäntavan mahdollistamisesta. Visiona on, että osallisuuden lisääminen ja eriarvoisuuden estäminen otetaan alueiden suunnittelun lähtökohdaksi. Toimenpiteinä ehdotetaan kaavoitus- ja suunnitteluprosessiin osallistumista esimerkiksi digitaalisuutta ja paikkatietoa hyödyntävillä vuorovaikutusvälineillä sekä vahvistamalla prosessien monikielisyyttä. Tavoite on kannatettava. Myös pandemiavuosi on osoittanut tarpeen yhä kasvavalle määrälle toisiaan tukevia tapoja eri käyttäjäryhmien osallistua oman asuinpaikkansa kehittämiseen. Tällöin huomiota tulee kiinnittää myös siihen, miten osallistetaan ne asukkaat ja ryhmät, joilla ei ole kykyä tai mahdollisuutta digitaalisten välineiden laajaan hyödyntämiseen.

Digitaalisten välineiden rinnalla korostuvat myös eri puolilla maailmaa yleistyvät laaja-alaisen yhteissuunnittelun menetelmät, kuten placemaking, tai työkalut yhdenvertaisuuden edistämiseksi osana kaupunkisuunnittelua. Myös nämä olisi hyvä apolissa huomioida. Kasvavan osallisuuden metodivalikon rinnalla kulkee myös kasvava tarve kehittää erilaisia yh-

teisiä tiloja niin julkisessa rakennuskannassa kuin kaupunkitilassa. Osallisuudessa onkin monta tasoa: ylätasolla osallisuus on kaiken kaa-voituksen perusta; toisaalta uusia osallisuuden menetelmiä ja toiminta- tapoja tulee innovoida käyttäjille konkreettisissa kokonaisuuksissa ja pi- lottikohteissa. Näiden tärkeiden välineiden ja konseptien kehittyminen ja laaja-alainen hyödyntäminen edellyttää taloudellista tukea, vaikutta- via pilotteja sekä yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Kriittisenä huomiona ohjelmaluonnosta kohtaan voidaan esittää, ettei siinä ole analysoitu tarkemmin sitä, mikä nykyisissä osallistumis- ja suunnittelukäytännöissä johtaa yhä useammin rakennus- ja kehittämis- hankkeiden valituskierteisiin ja tyytymättömyyteen nykyarkkitehtuurin estetiikkaan.

Apoli esittää toimenpiteitä arkkitehtuurista osana alueiden kehittymistä, asuntorakentamisen laadun vahvistamista ja rakennetun ympäristön hyvinvointi- ja terveysvaikutusten lisäämistä. Toimenpiteiden tarken- tuessa on huomioitava, että asumisen laatu on kokonaisuus, johon kaikki nämä tekijät yhdessä vaikuttavat, mukaan lukien osallisuuden kokemukset. Kuntien ja kaupunkien rooli kokonaisuudessa on suuri. Apoli ehdottaakin tukea paikallisten apoliin laatimiseen. Kun opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö sopivat Suomen ohjelman jat- kovalmistelusta ja lopullisen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman seuran- nasta, olisi osana kokonaisuutta hyvä edistää valtion ja kuntien sään- nöllistä arkkitehtuuripoliittista vuoropuhelua. Helsinki on tähän osaltaan valmis, sillä kaupungin oman apoli-ohjelman laadinta on loppusuoralla.

Talous ja kansainvälisyys

Apolin III luku pureutuu useisiin eri teemoihin suunnittelumetodeista arkkitehtuurivientiin ja matkailuun. Läpi linjan kulkee ajatus rakennetun ympäristön merkityksestä yhtenä taloutemme tärkeänä perustana. Sa- malla visioidaan arkkitehtien osaamisen laaja-alaisesta hyödyntämisestä osana kestäväen tulevaisuuden innovoimista. Ehdotetut toimenpiteet keskittyvät pääsääntöisesti suunnittelumetodeihin.

Hankinta- ja tilaajaosaamisen kehittäminen ja vahvistaminen nähdään tärkeänä tavoitteena kestäväen arkkitehtuurin synnyssä. Toimenpiteinä ehdotetaan osaamisen vahvistamista ja uusien ratkaisujen kehittämistä samoin kuin monipuolista arkkitehtuurikilpailujen hyödyntämistä. Han- kintaosaamisen kehittämiseen panostetaan myös kaupunki- ja kuntata- soilla – esimerkiksi Helsingissä aloitti kaupunkiympäristön toimialalla vuoden 2021 alusta uusi hankintayksikkö ja suunnittelu- ja toteutuskil- pailut ovat Helsingissä jo pitkä perinne. Valtakunnalliset pilotit ja osaa- misen kehittämisen tuki ovat erittäin tärkeitä tiellä kohti kestäväen arkki- tehtuurin vahvistamista.

Samoin digitaalisuuden mahdollisuuksien laaja kehittäminen niin tuotavuuden kuin osallisuuden näkökulmista on kannatettavaa. Datan hyödyntämisen keskeisyyttä tässä voisi apolissa korostaa entisestään.

Arkkitehtuurin mahdollisuudet matkailun vetovoimatekijänä sekä samalla matkailun kestävyuden kehittämisessä on apolissa identifioitu hyvin. Myös matkailualueiden suunnitteluun ja matkailurakentamiseen toivotaan entistä vahvempaa arkkitehtuurin kädenjäljen hyödyntämistä. Matkailun ja arkkitehtuurin kiinteä yhteys näkyy myös kulttuuriperinnön vaalimisessa, jonka avulla Suomen vetovoimaa arkkitehtuurimatkailumaana kehitetään ja siinä alueelliset vastuumuseot voivat olla osaltaan mukana asiantuntijatoimijoina.

Tavoitteet ovat yhteisiä valtakunnallisella ja paikallisella tasolla. Työ edellyttää laajaa yhteistyötä, tukitoimia ja innovatiivisia ratkaisuja niin tuotekehityksen ja markkinoinnin kuin arkkitehtuuria koskevan tiedon saatavuuden kehittämisessä. Arkkitehtuuri ja muotoilu ovat molemmat niitä asioita, joista Suomi tunnetaan. Suunnitteilla oleva uusi arkkitehtuuri- ja designmuseo Helsinkiin tulee entisestään vahvistamaan tapoja eri käyttäjäryhmien löytää arkkitehtuurin äärelle.

Kritiikkinä apolin talous- ja kansainvälisyyslukua kohtaan voidaan esittää, että vaikka luvussa todetaan, että kansallisvarallisuudestamme jopa 45 prosenttia on kiinni rakennuksissa, valitettavasti tätä näkökulmaa ei työssä syvällisemmin käsitellä. Helsingissä, jossa on pysyvänä ilmiönä pula kohtuuhintaisista asunnoista, osaavalla arkkitehtuurilla olisi suuret mahdollisuudet vaikuttaa ratkaisuihin, joilla pystytään rakentamaan kauniita, kestäviä ja kustannuskilpailukykyisiä asuntoja, mutta apoli-ohjelma ei lainkaan tarkastele tätä arkkitehtuurin kenties merkittävintä taloudellista näkökulmaa.

Merkitys ja identiteetti

Luku IV luotaa arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön roolia kansallisen identiteettimme ja hyvinvointimme rakentajana, sekä peräänkuuluttaa arkkitehtuurin arvostuksen lisäämistä niin kulttuuriympäristöjen vaalimisen, julkisen keskustelun kuin tapahtuminen ja näyttelyiden kautta. Myös taide nähdään tärkeänä osana rakennushankkeita ja asuinalueiden suunnittelua. Helsingissä on hiljattain käynnistynyt kaupunginmuseon vetämänä kulttuuriympäristöohjelman laatiminen. Myös nk. taideprosenttiperiaatteen käyttöön liittyviä linjauksia ollaan päivittämässä vastaamaan niin uudistuotannon kuin korjaus- ja täydennysrakentamisen tarpeisiin.

Uutena avauksena apoli esittää kaupunkisuunnittelun ja arkkitehtuurin kirjoittajakoulun perustamista toimittajille. Ajatus on kannatettava. Kirjoittajakoulusta hyötyisivät kuitenkin myös itse suunnittelijat – osa arkki-

tehtuurin arvostuksen lisäämistä on eri toimijoiden ymmärryksen kasvattaminen, kuten toisessa toimenpiteessä todetaankin, ja suunnittelijat itse ovat avainroolissa tässä vuoropuhelussa. Samoin panostukset arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatukseen yhteistyössä kaupunkien ja kuntien kanssa korostuvat keskeisinä toimenpiteinä arkkitehtuurin vahvistamisessa osana kulttuurista identiteettiämme. Alueellisilla vastuumuseoilla puolestaan olisi annettavaa toimenpiteissä, joissa kehitetään mallia tai ohjetta talo-, kortteli- ja kyläkirjalle.

Suomalaisen arkkitehtuurin näyttely- ja tapahtumakulttuurin vahvistaminen saa suunnitteilla olevasta uudesta arkkitehtuuri- ja designmu-seosta keskeisen alustan ja yhteistyökumppanin. Myös keskeisiin kansainvälisiin esittäytymisiin niin tapahtumissa kuin mediassa tulee panostaa pitkäjänteisesti. Näitä esiintymisiä tukee laaja-alainen ja säännölliseen tiedonvaihtoon perustuva yhteistyö eri kansainvälistämistöimijoiden ja tapahtumien kesken, ml. kaupungit ja kunnat.

Ohjelmassa todetaan, että modernin rakennuskannan suojelun arvostusta tulisi vahvistaa ja lisätä ennakoivaa rakennussuojelua. Tämä päämäärä asetetaan kuitenkin täysin irrallisena, eikä se ota huomioon muita rakennuskannalle asetettavia tavoitteita, kuten käyttötarkoitus, taloudellinen kestävyys, käytettävyys, energiatalous tai käyttäjien toiveet. Ellei suojelussa oteta huomioon muitakin rakennukselle asetettavia tavoitteita, se voi johtaa nk. ylisuojeluun, jolloin rakennuksille ei löydy uutta ja taloudellisesti kannattavaa käyttöä ja niin rakennustaiteellisesti ja historiallisesti arvokkaat rakennukset jäävät tyhjilleen ja rapistumaan. Haasteena onkin eri tavoitteiden taitava yhteensovittaminen.

Ohjelmassa on mainittu myös valtion kiinteistöomaisuuden historiatietoisien hoidon näkökulma ja se tulisi laajentaa myös kuntien ja kaupunkien julkisen rakentamisen strategioihin, samoin tulisi huomioida kulttuurihistoriallinen näkökulma osana ihmisten suhdetta omaan menneisyyteensä.

Koulutus ja tutkimus

Luku V pureutuu arkkitehtikoulutukseen ja -tutkimukseen sekä arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatukseen. Näistä jälkimmäiseen liittyvät ehdotukset näkyvät jo nyt monen kaupungin ja kunnan toiminnassa. Arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatus lisää oppilaiden ympäristönlukutaitoa, arvostusta omiin lähialueisiinsa ja motivaatiota vaikuttaa oman asuinalueensa tulevaisuuteen. Vaikutukset ovat kuitenkin tätäkin laajemmat, mitä soisi korostettavan apolissakin. Arkkitehtuuri- ja muotoiluoppiminen tarjoavat työkaluja luovaan ongelmanratkaisuun sekä vahvistavat vuorovaikutustaitoja ja kykyä empatiaan. Näin ne voidaankin mieltää yleisiksi tulevaisuustaidoiksi.

Apolin visiossa arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatus kattaa koko oppimispolun ollen samalla yksi koulutusjärjestelmämme vahvuuksista. Arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatuksella tunnistetaan olevan myös hyvää vientipotentiaalia. Apolissa esitetyt arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatuksen toimenpiteet ovatkin erittäin kannatettavia mutta ne vaativat myös resursointia. Selkeitä osa-alueita ovat opetushenkilöstön täydennyskoulutus sekä paikalliset kehityshankkeet.

Helsingin kaupunki on jo pitkään tehnyt työtä arkkitehtuuri- ja muotoiluoppimisen parissa hyvin tuloksin niin useissa kehityshankkeissa kuin asiaan perehtyneissä pilottikouluissa. Samoin kuin apolin tavoitteissa Helsinki on identifioinut opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen tärkeäksi tulevaisuuden kehitysalueeksi. Tämä pitää sisällään niin uusien oppimateriaalien työstön kuin tiedon lisäämisen siitä, miten arkkitehtuuri- ja muotoiluoppimisen näkökulmat voivat palvella kaikkea opetusta. Tulevaisuuden kehitysalueina voivat olla myös uudet pedagogiset materiaalit itse oppimisympäristöjen ja ympäröivän kaupunkitilan entistä monipuolisemmasta hyödyntämisestä.

Täydentävänä ehdotuksena apolin koulutus ja tutkimus -luvulle olisi, että siinä käsiteltäisiin myös sitä, miten arkkitehtikunnan omaa osaamista kehitetään ottamaan huomioon mm. taloudellinen rakentaminen ja käyttäjänäkökulmat. Toinen, varsin eri suunnasta asiaa lähestyvä täydennysehdotus on, että arkkitehtuurin sisältöjen ja arvojen ymmärtämiseksi tarvitaan myös arkkitehtuurin itseisarvoisempaa tutkimusta, mikä vuoksi arkkitehtuurikoulutuksen rinnalle tulisi nostaa myös sen tutkimus. Samalla korjausrakentamisen koulutuksen erityistä roolia tulisi selkeyttää toimenpiteissä ja konkreettisena tavoitteena esitetään harkittavaksi rakennuskonservaattorin koulutusohjelman käynnistämistä uudelleen.

Esittelijän perustelut

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö ovat 29.1.2021 pyytäneet kaupungin lausuntoa luonnoksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi 15.3.2021 mennessä. Aiempi valtakunnallinen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma on iältään lähes kaksikymmenvuotias. Uusi ehdotus on jaettu viiteen teemaan, joihin ohjelma pyrkii vastaamaan. Teemat ovat:

- 1) Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus
- 2) Yhdenvertaisuus ja osallisuus
- 3) Talous ja kansainvälisyys
- 4) Merkitys ja identiteetti
- 5) Koulutus ja tutkimus

15.03.2021

Luonnoksesta on saatu kaupunkiympäristön toimialan lausunto 22.2.2021 ja kaupunginmuseon kulttuuriperintöyksikön lausunto 3.3.2021 ja sitä on valmisteltu yhdessä kaupunginkanslian elinkeino-osaston ja talous- ja suunnitteluosaston kanssa.

Lausunto on pyydetty antamaan lausuntopalvelu.fi:n kautta. Lausunto on otsikoitu lausuntopalvelussa olevan lausuntopyynnön mukaisesti.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Tanja Sippola-Alho, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36154
tanja.sippola-alho(a)hel.fi
Hanna Harris, designjohtaja, puhelin: 310 27932
hanna.harris(a)hel.fi
Outi Säntti, Aluerakentamispäällikkö, puhelin: 310 25976
outi.santti(a)hel.fi
Juha Vuorinen, tutkija, puhelin: 310 36940

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 29.1.2021
- 2 Lausuntopyyntö 29.1.2021, liite, ehdotus uudeksi ohjelmaksi
- 3 Kaupunkiympäristön toimialan lausunto uudesta arkkitehtuuripoliittisesta ohjelmasta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Lausunnon pyytäjä
Ympäristöministeriö

Otteen liitteet

Esitysteksti
Esitysteksti

Tiedoksi

Kaupunkiympäristön toimiala
Kulttuuriperintöyksikkö

Päätöshistoria

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala Kulttuuripalvelukokonaisuus Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö 3.3.2021

HEL 2021-001291 T 00 01 06

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö pyytävät kaupunginmuseon lausuntoa ehdotuksesta uudeksi arkkitehtuuripoliittisesta ohjelmasta. Kaupunginmuseo on tutustunut ohjelma-aineistoon, ja tarkastelee asiaa museolain määrittämästä näkökulmasta, jossa museo toimii kulttuuriympäristön asiantuntijana, jonka tehtävänä on kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista. Tästä näkökulmasta museo lausuu kantanaan seuraavaa.

Kestävä kehitys ekologisena, sosiaalisena, taloudellisena ja kulttuurisena kestävyytensä on Apoli2020-ohjelmaehdotuksen ytimessä. Tähän viittaa raportin otsikko ”Kohti kestävästä arkkitehtuurista”. Työskentelyn näkökulmina ovat olleet ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja elinkaariajattelu, hyvinvointi ja terveys, yhdenvertaisuus ja osallisuus, digitalisaatio, uudet teknologiat ja innovatiivisuus, väestökehitys, aluekehitys ja muuttoliikkeet, suomalaisen arkkitehtuurin tunnettuus, kilpailukyky ja vienti, kulttuuriperintö ja -matkailu, arkkitehtuurikasvatus ja -koulutus sekä rakennetun ympäristön tutkimus.

Apoli2020:n tavoitteilla ja toimenpiteillä pyritään vahvistamaan rakennettuun ympäristöön vaikuttavien toimijoiden keskinäistä yhteistyötä. Kaikkien rakentamisprosessien osapuolten yhteistyötä tarvitaan luomaan Suomeen rakennuskulttuuria, joka vahvistaa taloutta kestävästi, tarjoaa ratkaisuja kansainvälisiin kysymyksiin ja antaa mahdollisuuksia jokaiselle ihmiselle elää hyvässä ja miellyttävässä ympäristössä.

Raportti on jaettu viiteen temaattiseen lukuun. Kutakin teemaa –ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus, yhdenvertaisuus ja osallisuus, talous ja kansainvälisyys, merkitys ja identiteetti sekä koulutus ja tutkimus – on tarkasteltu poikkialaisesti.

Lausunnonantajia pyydetään antamaan yleisiä kommentteja sekä kommentteja työryhmän tekemistä toimenpide-ehdotuksista. Toimenpiteiden osalta pyydetään kommentteja erityisesti niiden merkittävyydestä ja toteuttamiskelpoisuudesta. Lisäksi lausunnonantajat voivat ilmaista valmiutensa osallistua tietyn toimenpiteen toteuttamiseen.

Helsingin kaupunginmuseon lausunto

Kaupunginmuseo antaa lausunnossaan ohjelmasta yleisiä huomioita, kommentoi kutakin yksittäistä teemaa erityisesti, suhteuttaen sitä työryhmän tekemiin toimenpide-ehdotuksiin, ja ilmaisee valmiutensa osallistua tiettyjen toimenpiteiden toteuttamiseen.

Yleisellä tasolla ohjelmaehdotus sisältää lukuisia ja (lähes pelkästään) kannatettavia tavoitetoimia ja näihin pääsemiseksi esitetyt toimenpide-

ehdotuksia. Yleisellä tasolla ohjelmaa tarkasteltaessa museo kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten tavoitetiloja ja toimenpiteitä voisi selkeyttää.

Visio 2035 koulutus-kohdassa mainitaan ympäristön tutkimus, joka tukee arkkitehtuurin roolia yhteiskunnassa. Mutta tämän lisäksi tarvitaan myös arkkitehtuurin itseisarvoisempaa tutkimusta, sen sisältöjen ja arvojen ymmärtämiseksi. Tämän johdosta arkkitehtuurikoulutuksen rinnalle tulisi nostaa myös tutkimus.

Korjausrakentamista ei mainita ohjelmassa kuin muutaman kerran, ja aina varsin painokkaasti; kuten sivun 14 resurssitehokkaan rakentamisen hierarkia -esityksessä, jossa puolestaan uudisrakentamisen osuus on marginaalinen. Ohjelman toimenpide-ehdotusten vaikuttavuutta lisäisi ja ehdotusten seuranta konkretisoisi, jos ohjelmassa olisi tarkennettu ja selkeytetty mitkä eritellymmistä toimenpiteistä kohdistuvat erityisesti korjaus- tai uudisrakentamiseen.

Varsinkin ensimmäisen teeman Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus kannatettavan vision ja tavoitetilan kohdalla, jossa arkkitehtuuri, rakentaminen ja kaupunkisuunnittelu ovat osa ilmastohaasteiden ratkaisua, tällä termien eriyttämisellä on keskeinen rooli.

Luvun 1 toimenpiteissä Helsingin kaupunginmuseo alueellisena vastuumuseona näkee itsensä toimijana myös edistämässä rakennussuunnittelun ekologista kestävyyttä, kohdassa ”hyödyntämällä perinteisiä rakentamismenetelmiä ja paikallisia rakennusmateriaaleja ja kehittämällä niitä nykyisiin ekologisen rakentamisen tarpeisiin”.

Luvussa 2 yhdenvertaisuus ja osallisuus, arkkitehtuurilla luodaan edellytyksiä inhimillisesti arvokkaaseen ja yhdenvertaiseen elämään. Luvun II toimenpiteissä, jossa arkkitehtuuri kytketään alueiden kehittämiseen ja rakennusperinnön vaalimiseen, myös alueelliset vastuumuseot tulee nähdä toimijan rooliin.

Lisäksi esitetyissä toimenpiteissä museo täsmentää huomioiden, että osattomimmilla ei välttämättä ole välineitä osallistumiseen digitaalisilla välineillä. Tämän vuoksi tulisi osallisuutta kehittää muillakin kuin digitaalisuutta ja paikkatietoa hyödyntävillä vuorovaikutusvälineillä, ja konkretisoida mitä nämä välineet olisivat.

Luvussa 3 talous ja kansainvälisyys, laadukkaalla rakennetulla ympäristöllä luodaan vetovoimaa ja vahvistetaan elinvoimaa kaikkialla Suomessa. Alueelliset vastuumuseot ovat toimijan ja rakennusperinnön vaalijan roolissa kohdassa, jossa Suomen vetovoimaa arkkitehtuurimatkoilumaana kehitetään.

15.03.2021

Luku 4 merkitys ja identiteetti, on kulttuuriympäristön kannalta merkittävä, ja museo näkeekin roolinsa keskeisenä toimenpiteiden saavuttamisessa. Museo on toimijana useissa toimenpidekohdissa, ja näkee että alueellisella vastuumuseolla olisi annettavaa myös kohdassa, jossa luodaan mallia tai ohjetta talo-, kortteli- ja kyläkirjalle.

Lisäksi museo ehdottaa, että valtion kiinteistöomaisuuden historiatietoisien hoidon näkökulmaa tulisi laajentaa myös kuntien ja kaupunkien julkisen rakentamisen strategioissa kulttuurihistoriallisen näkökulman huomioimiseen.

Merkitys ja identiteetti -luvussa olisi myös hyvä korostaa historiatajua ihmiselle lajityypilliseksi ominaisuutena, ja tämän myötä kulttuuriympäristön itseisarvoista roolia auttamaan ihmistä tarkastelemaan itseään aikaperspektiivissä ja ylläpitämään suhdetta omaan menneisyyteensä.

Luvussa 5 koulutus ja tutkimus, museo tähdentää edellä viitattuun korjausrakentamisen koulutuksen erityiseen rooliin ja tämän selkeyttämiseen toimenpiteissä. Museo esittää konkreettisenä toimenpidetavoitteena rakennuskonservaattorin koulutusohjelman palauttamista.

Lisätiedot

Juha Vuorinen, tutkija, puhelin: 310 36940
juha.h.vuorinen(a)hel.fi